26. 6. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pár postřehů k popření přihlášené pohledávky

Každý věřitel je oprávněn přihlásit svou pohledávku za dlužníkem do insolvenčního řízení sám, aniž by musel být právně zastoupen. To je pochopitelně správný mechanismus, který (alespoň formálně) umožňuje široké veřejnosti přístup k uplatnění jejích práv. Obávám se však, že v praxi je samostatný postup věřitele bez odborné právní pomoci dosti složitý a rizikový.

Mališ Nevrkla Legal
Advokátní kancelář / Attorneys At Law

Obecně k postavení procesních subjektů

Budeme-li hovořit o procesu zjišťování pohledávek za dlužníkem, který se ocitl v úpadku, lze konstatovat, že hlavními aktéry jsou věřitelé a insolvenční správce. Dlužníkovy možnosti ovlivnit proces zjišťování přihlášených pohledávek jsou totiž dosti omezené a dlužník v tomto směru (až na výjimky) hraje „druhé housle“. Ať už totiž pohledávky uzná či popře, nemá to přinejmenším v úvodní fázi insolvenčního řízení žádný zásadní vliv na postavení věřitelů. Pro ty je naopak podstatné, zda jejich pohledávku popře insolvenční správce či jiný věřitel, neboť to zpravidla vyvolává incidenční spor o pravost, výši či pořadí přihlášené pohledávky.

Ve fázi zjišťování přihlášených pohledávek tedy hlavní „souboj“ probíhá mezi věřiteli a insolvenčním správcem, kdy ten popírá pohledávky věřitelů, o nichž se pak vedou incidenční spory.

Z mého pohledu je ovšem postavení obou stran v této dosti podstatné části insolvenčního řízení **výrazně nevyvážené v neprospěch věřitelů**. Na ty totiž insolvenční zákon klade vysoké nároky. Lze jmenovat především požadavky na formální stránku jejich úkonů (již jen správné vyplnění formuláře přihlášky pohledávky je mnohdy oříšek i pro právníka), různé lhůty, které jsou často propadné a o jejichž existenci se věřitelům v některých případech ani nedostane zvláštního poučení (lhůta k doručení popření přihlášky jiného věřitele, lhůta k podání návrhu na rozhodnutí o hlasovacích právech, lhůta k zaplacení jistoty v souvislosti s popřením přihlášky jiného věřitele apod.). Dále lze upozornit na velice přísnou úpravu odpovědnosti za přihlášenou pohledávku, kdy při nejhorším scénáři hrozí, že věřitel bude nucen poskytnout ve prospěch majetkové podstaty peněžité plnění a k jeho přihlášce se nebude vůbec přihlížet.

Na druhé straně insolvenční správce, ač z podstaty věci odborně vybavený (jinak by nemohl splňovat předpoklady pro výkon této funkce), má **v mnohém jednodušší pozici než věřitelé- laici**. Jako příklad lze uvést možnost pohledávku přihlášenou jako vykonatelnou navrhnout k přezkumu jako nevykonatelnou, čímž se zcela obrátí procesní postavení věřitele, který je pak nucen podávat incidenční žalobu. Dále lze jmenovat, že vůči insolvenčnímu správci nemá žádný z věřitelů ve sporech o pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek nárok na náhradu nákladů řízení, jimiž se pouze zatěžuje majetková podstata, tj. fakticky jdou na úkor dlužníka.

Insolvenční správce tak může „beztrestně“ popřít klidně všechny přihlášené pohledávky (což také občas činí), čímž pochopitelně na straně věřitelů vyvolává dosti komplikace a další výdaje, aniž by se ho případné neúspěchy v navazujících incidenčních sporech jakkoli finančně dotkly.

Toto z mého pohledu **poněkud nevyrovnané postavení pak ještě umocňuje četná judikatura**, která určité „úlevy“ pro insolvenční správce potvrzuje, resp. vytváří další.

Jako příklad lze uvést nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sen. zn. 29 NSCR 75/2016 ze dne 24. dubna 2018.

V tom Nejvyšší soud ČR zodpovídal následující otázky, které nebyly beze zbytku vyřešeny:

- Tvoří jistina a příslušenství pohledávky jednu pohledávku ve smyslu ustanovení § 178 insolvenčního zákona?
- Jak přesné má být určení pohledávky v popěrném úkonu insolvenčního správce a v následném vyrozumění věřitele, a jaký vliv na účinky těchto úkonů insolvenčního správce má případná nepřesnost?

Příslušenství jako součást pohledávky dle § 178 insolvenčního zákona

Dle § 178 odst. 1 insolvenčního zákona platí, že je-li přihlášená pohledávka zjištěna tak, že **skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna**; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, **může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit**, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, **nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna**; jde o incidenční spor.

K tomu, jak posuzovat, zda míra účinného popření pohledávky dosáhla zákonné meze Nejvyšší soud ČR v citovaném rozhodnutí mj. uvedl, že úprava obsažená v ustanovení § 178 insolvenčního zákona má bránit tomu, aby přihlášení věřitelé prosazovali svou vůli v insolvenčním řízení, respektive ohrožovali jeho chod, vahou nadhodnocené (dosud nezjištěné) pohledávky, přičemž je zjevné, že škodlivý následek tohoto typu může vyvolat nejen nadhodnocená jistina, nýbrž i nadhodnocené příslušenství pohledávky. V situaci, kdy v mimoinsolvenčních ani v insolvenčních poměrech není důvod pojímat každé jednotlivé příslušenství pohledávky byť jen pro účely aplikace § 178 insolvenčního zákona jako samostatnou pohledávku, **je naopak přirozené vnímat jistinu a příslušenství pohledávky při společném důvodu jejich vzniku** (s přihlédnutím k akcesorické povaze příslušenství pohledávky) **pro účely aplikace § 178 insolvenčního zákona jako jednu pohledávku**.

S tímto názorem se lze ztotožnit, neboť jistina pohledávky a její příslušenství jsou obecně z právního i obchodního hlediska zásadně považovány za jednu pohledávku a k jejímu umělému štěpení není důvod. To platí o to více v kontextu s ustanovením § 178 insolvečního zákona, kdy právě díky příslušenství jsou pohledávky často „nafukovány“.

Určitost popěrného úkonu insolvenčního správce

K druhé řešené otázce pak Nejvyšší soud ČR konstatoval, že z hlediska určitosti popěrného úkonu není významné, zda v něm popírající insolvenční správce také skutkově blíže vymezí důvody svého

popření.

V mezích „určitého“ popěrného úkonu je insolvenční správce vázán důvody svého popření jen při popření vykonatelné pohledávky, tedy podává-li následně sám žalobu (srov. § 199 odst. 3 insolvenčního zákona). Důvody popření pravosti nebo výše nevykonatelné pohledávky, stejně jako důvody popření pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné) může insolvenční správce (jako žalovaný v mezích obrany proti incidenční žalobě věřitele popřené pohledávky) doplňovat nebo měnit po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení.

Určitým popěrným úkonem insolvenčního správce je již jen prohlášení, že popírá pohledávku zcela (respektive v plné výši) co do pravosti, bez uvedení bližšího důvodu popření. Tím je pohledávka popřena co do základu, tj. co do skutečností uvedených coby důvod přihlášení pohledávky v její přihlášce.

Jakkoli uvedený názor vyplývá z více judikátů, nepovažuji tuto výkladovou linii za příliš šťastnou. Pokud totiž insolvenční správce pojme popření takto obecně (což opět není zcela výjimkou), fakticky tím znemožňuje věřiteli, aby se k věci relevantně vyjádřil, resp. aby na popření relevantně reagoval v incidenční žalobě na určení pravosti, výše či pořadí pohledávky. Když nic jiného, výrazně to komplikuje rychlý průběh incidenčního sporu.

Nadto nelze přehlížet **výraznou nerovnováhu ve vztahu k povinnostem popírajícího věřitele dle § 200 insolvenčního zákona**, podle něhož musí mít popření stejné náležitosti jako žaloba dle občanského soudního řádu, nelze měnit důvody popření a soud nemůže vyzvat věřitele k opravě případných nedostatků. Jinými slovy tedy platí, že pokud věřitel vše neuvede správně, srozumitelně a určitě hned napoprvé, nemá již v podstatě příležitost pochybení napravit.

Dle mého názoru by tedy mělo v zájmu efektivního průběhu incidenčních sporů a v zájmu zachování určité vyváženosti postavení procesních subjektů platit, že pokud hodlá insolvenční správce popřít přihlášenou pohledávku, měl by kvalifikovaně a konkrétně definovat důvody popření. Výklad Nejvyššího soudu ČR ovšem umožňuje úplný opak.

JUDr. Jakub Celerýn,
advokát

Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.

Longin Business Center
Na Rybníčku 5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351
e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Lze sjednat kupní smlouvu s „utajenou“ kupní cenou?
- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Koncentrace řízení v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu
- Aktuální závěry ÚS a ESLP k právům biologického otce (První část – judikatura Ústavního soudu ČR)
- Podílové spoluvlastnictví manželů po rozsudku SDEU ve věci C-300/25 Duftošek
- Předkupní právo jako možná past
- Sleva z kupní ceny vadné nemovitosti podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu
- Povinnosti transparentnosti podle AI Actu
- Když rodič nepředá dítě - náhradní péče a úhrada nákladů podle novely rodinného práva